№ 254 ՈՒՐԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 19

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 19 № 254

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Անմխիթար կորստեան [illegible] Ալեքսեան ծանուցանում են, որ [illegible] իւրեանց [illegible] թերորդ [illegible]

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԼԱԶԱՐԵԱՆԻ

վաղահաս մահվան քառասունքի օրը, կիրակի, նոյեմբերի 21-ին, Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում տեղի կունենայ պատարագ և պատարագից յետոյ հոգեհանգիստ։ Պատարագի սկիզբը առաւօտեան ժամի 10-ին։ ռ. կ. 1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրութեան կողմից.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Խօլերան Երևանում. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Նամակ Պարսկաստանից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մոռացված է թէ ոչ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

«Մշակի» այսօրվայ համարի հետ ուղարկում ենք Ռուսաստանի մեր բաժանորդներին փոխադրական բլանկներ՝ դիւրացնելու համար բաժանորդագին ուղարկելը։ Օգտվում ենք դէպքից խօսելու մի քանի հանգամանքների մասին, որոնք վերաբերում են բաժանորդագրութեան և որոնց առիթով տեղի են ունենում թիւրիմացութիւններ։

Բաժանորդների մի մեծ թիւ շատ ուշ է ուղարկում բաժանորդագինը և հնարաւորութիւն չէ տալիս խմբագրութեանը վաղօրօք պատրաստելու տպագրած հասցէներ, որպէս զի կարող լինենք անմիջապէս ուղարկել նրանց լրագիրը։ Մանաւանդ դժուարանում է մեզ համար գործը դեկտեմբերի վերջին և յունվարին, երբ թէ տօների և թէ տպարանների զբաղված լինելու պատճառով անկարելի է լինում շուտով սաանալ հասցէները և նրանց տպագրել։

Անկարող լինելով ճիշդ կերպով իմանալ ապագայ բաժանորդների թիւը, մենք տպագրում ենք յունվար ամսի համարները միայն ենթադրական հաշւով։ Եւ շատ անգամ այդ ամսվայ համարների քանակը բաւական չէ լինում գոհացնելու աւելի ուշ ստորագրվողներին. մինչդեռ շատ շատերը ցանկանում են ունենալ ամբողջ տարվայ համարների լիակատար ժողովածու։ Դարձնելով մեր ապագայ բաժանորդների ուշադրութիւնը այդ հանգամանքի վրա, մենք խնդրում ենք դիւրացնել մեր գործը, որպէս զի մենք հնարաւորութիւն ունենանք բաւարարութիւն տալու մեզ ուղղված պահանջներին։

Մենք յայտարարել ենք, որ ապառիկ բաժանորդագրութիւն չենք ընդունում։ Իսկ մի որոշ դիւրութիւն տալու համար այն անձանց, որոնք մի անգամից չեն կարող հասցնել մեզ բոլոր բաժանորդագինը, մենք անցեալ տարիների օրինակով արտօնութիւն ենք տալիս ուղարկելու բաժանորդագինը մաս-մաս։ Այստեղ պէտք է արձանագրենք, սակայն, որ մաս-մաս վճարելու պայման դնող անձանց մի որոշ թիւ ապագայում բոլորովին չէ ուղարկում իր լրացուցիչ գումարը։ Որպէս զի թիւրիմացութիւններ տեղի չունենան՝ խմբագրութիւնը ներկայ 1904 թուականին որոշ ժամանակամիջոցից յետոյ ընդհատում էր լրագիր ուղարկելը այն անձանց, որոնք չէին հոգացել ուղարկելու լրացուցիչ վճարը։ Այդ հանգամանքը, այսինքն լրագրի առաքման ընդհատումը, առիթ տուեց մեր մի քանի բաժանորդներին տրտունջ յայտնելու, թէ միթէ խմբագրութիւնը վստահութիւն չունի նրանց վրա և չէ հաւատում, որ վճարը, թէև փոքր ինչ ուշ, բայց կուղարկվի լիակատար կերպով։ Այդ առիթով մենք կարող ենք միայն այն յայտնել, որ անցեալ տարիներում մեր խմբագրութիւնը ուրիշ բաժանորդներից չէ ստացել ապառիկներ բաւական մեծ քանակութեամբ։ Թող այն անձինք, որոնք պէտք է՝ իրանց խոստման համաձայն՝ կատարեն ճշտութեամբ իրանց պարտքը, աչքի առաջ ունենան, որ կան և այնպիսիները, որոնք չեն ուղարկում իրանց պարտքը։ Եւ յամենայն դէպս, աւելի լաւ է, որ մեզ մեղադրեն թէ մենք աւելորդ տեղը չենք ուղարկում լրագիրը՝ քան թէ ուղարկում ենք նրանց, որոնք չեն վերանորոգել իրանց պահանջը։ Դա լաւ է նոյն իսկ լրագրական էտիկայի տեսակէտով։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՕԼԵՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ

Նոյեմբերի 14-ին

Մի շաբաթից աւելի է ինչ խօլերան Երևանում շարունակում է իր հունձը։ Մեռնողների մեծ մասը թուրքեր են. յիշելն անգամ աւելորդ է, որ աւելի աննպաստ պայմանների մէջ ապրող և զրկանքների ենթակայ չքաւոր դասը, մանաւանդ թուրք ժողովրդից, տալիս է զոհերի մեծ թիւ։

Խօլերայի համար այսպիսի պարարտ հող գտնել Երևանում այս առաջին անգամը չէ. 1892 թւին փոքրիկ Երևանը նոյնպէս մեծ զոհեր տուեց։ Այն ժամանակ, չը նայած, որ ազգաբնակութեան կէս մասից աւելին քաղաքից հեռացել էր այս ու այն ամարանոցը և մի որոշ մասն էլ փախուստ էր տուել, բայց և այնպէս 700-ի մօտ զոհեր ունեցաւ Երևանը։ Բացի այն, որ այս քաղաքը իր մաքրութեամբ և առողջապահական պայմաններով մի շատ աննախանձելի վիճակի մէջ է գտնվում, նա մի և նոյն ժամանակ ազգաբնակութեանը մատակարարում է մի ջուր, որը ամենալաւ խօլերա տարածողը կարելի է համարել։ Քաղաքը խմելու ջուր չունի,—ահա այդ է հարցը, որ տասնեակ տարիներ զբաղեցրել է քաղաքային խորհրդին և իւրաքանչիւր երևանցու։ Քաղաքի փողոցներով և անվերջ բակերի միջով վազող բացերես առուները մի կողմից իրանց մէջ լուծելով հազար մի ապականութիւն, գալիս են մատակարարելու Երևանի եթէ ոչ բոլոր, գոնէ ահագին մեծամասնութեան —ժողովրդին գործածական ջուրը։ Թէև քաղաքում կան մի երկու աղբիւրներ, բայց նրանց հեռաւորութեան պատճառով ժողովուրդը հնարաւորութիւն չունի օգտվելու։ Ահա այդ բաց առուները հանդիսացել են խօլերան տարածող թէ անցեալում և թէ այժմ։

Այս հարցի նկատմամբ չենք կարծում այլ կարծիքի եղողներ լինեն. չը լինէին առուները չէր ունենայ խօլերան այսչափ զոհեր։

Երբ մի քանի ամիս առաջ խօլերի մասին տարածվեցին լուրեր, միւս քաղաքների պէս Երևանն էլ մաքրման միջոցներ մտածեց։ Յատկացրեց 20,000 ր. քաղաքի մաքրութեան, բժիշկներ հրաւիրելու և հիւանդանոց ունենալու համար։ Բայց այդ բաց առուների և ամեն տեսակ վարակիչ ախտեր տարածող ջրի մասին ոչ մի առաջարկութիւն չեղաւ։ Փոխանակ 20,000 ի, եթէ դրա միմիայն մի մասը յատկացնվէր տակառներ շինելու և ժողովրդին աղբիւրի ջուր մատակարարելու համար, ի հարկէ չքաւորներին ձրիաբար, իսկ այդ առուները առ ժամանակ բոլորովին փակէին, անշուշտ խօլերան այնչափ զոհ չէր տանի, որչափ այս պայմաններում։ Բայց ինչի մասին ենք խօսում։ Մեր ո՞ր ձեռնարկութիւնը ուղղված է եղել նպատակի իրականացման, բաւական է, որ մի բան արած լինենք թէկուզ այդ արածով մենք մեզ խաբած լինենք։

***

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, նոյեմբերի 17-ին

Հայոց Դրամատիկական ընկերութեան անդամներից շատերը դիմում են ինձ հարցնելով, թէ ինչու ես նոյեմբերի 7-ին կայացած ընդհանուր ժողովում հրաժարվեցի նորից քուէարկվել իբրև վարչութեան անդամ։ Հարկ եմ համարում այս առիթով հրատարակել վարչութեան կողմից իմ անունով ստացված պաշտօնական նամակը № 101 և իմ պատասխանը, որը ես խնդրել էի դեկուցանել ընդհանուր ժողովին և, որ վարչութիւնը թողեց անուշադիր. կարծում եմ, որ վարչութեան այս նամակը և իմ պատասխանը կը պարզեն գործի էութիւնը։

6 նոյեմբերի։ Հայոց Դրամատիկական ընկերութեան վարչութեան փոխանդամ *) օր. Նունէ Ասլամազեանին.

Հայոց Դրամատիկական ընկերութեան վարչութիւնը իր երէկվայ նիստում պէտք է վիճակահանութեամբ որոշէր, թէ վարչութեան ո՛ր անդամները պէտք է դուրս գան հերթով. ի նկատի ունենալով՝ 1) որ նշանակվում է վարչութեան 3 անդամների ընտրութիւնը, 2) որ վարչութեան հանգուցեալ անդամ Ե. Փիթոյեանի տեղ պէտք է ընտրվի նոր անդամ, քանի որ դուք հրաւիրված էիք ժամանակաւորապէս փոխարինելու հանգուցեալին, 3) որ

*) Ապրիլից մինչև այդ ժամանակը վարչութիւնը իր պաշտօնական թղթերում անուանում էր ինձ «անդամ» և ոչ փոխանդամ». Ն. Ա.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄՈՌԱՑՎԱ՞Ծ ԹԷ ՈՉ

Վենետիկ, 16 Նոյեմբեր 1903

Մեծապատիւ Տէր Ստ. Մալխասեանց

«Ընդունած եմ գրէն 17/30 նոյեմբեր 1902 նամակն, և 23 դեկտեմբեր 1902, 5 յունուար 1903 յանձնարարեալ նամակն։ Երէկ ընկալայ գյանձնարարեալ թուղթդ 4/17 նոյեմբերի, և ահա միով կը պատասխանեմ ձեր երեք գրութեանց։

«Վերջին նամակիդ մէջ կը հաճիք կոչել զիս «հայոց մատենագրութեան այնպիսի սիրահար, նախանձախնդիր հրատարակութեան ջերմ քարոզող, մեր հեղինակների ուսումնասիրութեան վրա մի ամբողջ կեանք մաշող, և հմտութիւնների մեծ համբաւ ունեցող»։ Շնորհակալ եմ ազնիւ վկայութեանդ։ Արդարև գրեթէ 45 տարի է, որ պարապած եմ և կը պարապիմ հայերէն մատենագրութեան և լեզուի, «ամբողջ կեանքս մաշեցուցած եմ» (ձեր իսկ խօսքերով)՝ զմեր հին հեղինակաց աղաւաղեալ բնագիրներն յարդարելու և լուսաբանելու։ Անընդհատ և անխոնջ աշխատութեանս պտուղն եղած է՝ ընդ ամենայն երկու հազար երկու հարիւր (2,200) ֆրանկ. ստացած եմ 500 ֆրանկ Հայկական Բառաքննութեան համար (Իզմիրեան մրցանակ). 500 ֆրանկ Հ. Ղևոնդ Ալիշանի Հայբուսակի Քննադատութեան համար (ձեռագիր). 1,000 ֆրանկ Կորիւն վարդապետի համար. 200 ֆրանկ ալ ստացայ յետ Սիրելոյն մահուան ի բանասիրի հրատարակչէն՝ երկու յօդուածոց համար. միահամուռ 2,200 ֆրանկ վարձատրութիւն իմ գրեթէ 45-ամեայ անդուլ աշխատանաց։ 1882 ի դեկտեմբերէն՝ յուռմ փոխադրուեցայ ի Ստոքհօլմ, մինչև յ'30 մարտի 1899 (օր մահուան կնոջս), որ է ըսել՝ յընթացս 17 ամաց, ստացած եմ ի վերոյիշեալ գումարէդ լոկ 1,500 ֆրանկ, (500 Հայբուսակի Քննադատութեան, և 1000 Կորիւն վարդապետի համար,) և միմիայն այս ողորմելի 1,500 ֆրանկով կարացած եմ օգնել մեր տնական ամենօրեայ ծախուց։ Եթէ իմ հայագիտութիւնս ամեն տարի շահ բերած ըլլար ինձ գոնէ 3000 րուբլի, իմ սիրելի կինս ողջ էր այսօր, զի աշխատութիւնն է որ սպաննեց զինք տարաժամ։

«Իմ ժամանակիս հայերն երբեք հասկացած չեն թէ ինչպիսի ծառայութիւն կարող էի մատուցանել ազգային գրականութեան։ Բախեցի շատ և շատ դռներ, աղաչեցի, պաղատեցայ, ամենայն ինչ անօգուտ, և ոգեսպառ ժամավաճառութիւն։ Եթէ գտնուած ըլլային երկու երեք մտացի և բարեսիրտ մեծատուններ՝ որ զիս գամելով ի Բառաքննութենէս, ի Գաղղիերէն—հայերէն բառարանէս, ի Քննասիրէ, ի Տեղեկութեանցս յԱստղիկ, ի De l'Urgence տետրակէս, յայլ և այլ քննադատական յօդուածներէս, ի Կորիւն վարդապետէ, եթէ, կըսեմ, երկու երեք մտացի և բարեսիրտ մեծատուններ՝ գայդքանեաց և գայդպիսեաց երկասիրողն արժանաւոր համարէին քաջալերութեան և դրամական նպաստներու, (ինչպէս զանազան ժամանակակից մերազգիներ բախտաւոր գտնուեցան հազարներով րուբլի ստանալու իրեանց աշխատանաց), 1882 ի դեկտեմբերէն մինչև ի սեպտեմբեր 1903 ի, քսան տարիէ աւելի, ես իբր կօճղ անպիտան ինկած չէի մնար ի սառնամանիս հիւսիսոյ, այլ կոգեւորուէի հետզհետէ հրատարակելու զարդիւնս իմ քննութեանց և ուսումնասիրութեանց, բայց իմ ժամանակիս հայոց անզգայութիւնն և անտարբերութիւնն ի գերեզման յուղարկեց զիմ սիրելի ամուսինս, իմ ժամանակիս հայոց անզգայութիւնն և անտարբերութիւնն վաղուց սովամահ սատակած էր և զիս. և եթէ տակաւին կապրիմ՝ պաշտելի ամուսնիս երախտիքն է այն, որ 1879-էն ի վեր կերակրած է զիս և կը կերակրէ։ Սիրելւոյս դրամագլխոյն տարեկան տոկոսիքներն չեն այնչափ առատ՝ որ լայն լայն ծախսեմ. բայց, գոհութիւն Աստուծոյ, ի մանկութենէ հետէ սովոր եմ զրկմանց, և ոչ մի տրտունջ չի խառնուիր այն անպատ երախտագիտութեան ամենաջերմ զգացմանց հետ, որովք ամեն օր կօրհնեմ զսիրելիս։ Առողջութեանս վիճակն կը պահանջէր որ երթայի Cannes, ի Nice, ի San Remo հարկաւորեցայ շատանալ Վենետկով՝ ուր կարելի է ապրիլ չափաւոր ծախուք։ Ասա եւ կը շարունակեմ պարապիլ իմ նախնեաց, չունենալով ուստեք բարւոյ և օգտի ակնկալութիւն, մինչև որ գայ մահն և զիս անշնչացընէ։

«Յուսամ այժմ իմացաք թէ ինչու չը պատասխանեցի ձեր նամակներուն։ Զղջանացեալ սրտիս փղձուկն՝ մի անգամ ևս թափէի. սաստիկ վհատած և վաստակաբեկ՝ վերստին ամուլ բռնակցութեանց ձեռնարկէի։ Կրեսոս էիք որ կ'ուզէիք հրապուրել զիս։ Յայտագրիդ մէջ կըսէք. «Պատմագիրք Հայոց հրատարակութեան ամբողջ ծախսը—թէ տպագրութեանը և թէ աշխատակիցների վարձատրութիւնը—հաշուած է մօտաւորապէս 20,000 րուբլի» Առաջին նամակիդ մէջ ալ գրեցիք. «Մտադիր եմ մի փոքր չափով նիւթական վարձատրութիւն առաջարկել աշխատակիցներին»։ Դուք գոհ էք մի փոքր չափով նիւթական վարձատրութեան այնպիսի ծանր գործոյ համար՝ որ «լաւ գիտէք թէ պատուաւոր գործ պիտի ըլլայ և ամօթով պիտի չը կացուցանէ զձեզ գիտութեան առաջ»։ Զիս բնաւ չի շլացըներ, բնաւ չի հրապուրեր մի փոքր չափով նիւթական վարձատրութիւն. այդ «մի փոքր չափ»-դ՝ չնչին չափ է ինձ համար, և կը նշանակէ արի հաղորդել ձեզ զիմ «բազմաթիւ և բազմախուզն» ուղղութիւններն նախնեաց մատենագրութեանց։ Հերիք աշխատած եմ արի մեր օրհնեալ Ազգին համար՝ որ յաւուրց անտի Խորենացւոյ զիւր գրագէտներն անօթի ծարաւ մեռցընել

վարչութեան անդամներից պ.պ. Յովսէփ Տիգրանեանն և Պօղոս Դուլեանեանը, չը նայելով վարչութեան միւս անդամների խնդիրքին, յետ չառան իրանց հրաժարականը: Վարչութիւնը որոշեց վիճակ չը գցել վարչութեան միւս անդամների մէջ, որովհետև վիճակաձգութեան կարիք չը կար: Վարչութիւնը հաջորդ կանոնադրական հարցը քննեց ձեր բացակայութեամբ, որովհետև դուք բացակայ էք ժողովից, իսկ հարցը մասամբ վերաբերվում էր ձեզ: Վարչութիւնը հարկաւոր համարեց ձեզ յայտնել նաև իր որոշման հիմունքը: Ընտրութեան կանոնադրութեան համաձայն անդամները ընտրվում են 3 տարով: Փոխանդամների մասին ոչինչ չէ ասված, բայց որովհետև ընտրութեան բոլոր մնացեալ պաշտօնատար անձինք ընտրվում են մի տարով, վարչութիւնը մինչ այժմ այն կարծիքի է եղել, որ փոխանդամներն էլ ընտրվում են մի տարով: Անցեալ տարվայ նոյեմբերի 9-ի ժողովը, որ դուք ընտրվեցիք փոխանդամ, նոյն կարծիքին էր, որովհետև լրացած համարեց վարչութեան փոխանդամներ Տէր. Քալանթարեանի և Յովհաննէս Սունդուկեանի ժամանակամիջոցը, չը նայելով, որ նրանք ընտրված էին միայն մի տարի առաջ: Այլապ ս նրանցից մէկը պէտք է հրաւիրվէր Փիթոյեանին փոխարինելու:

Վարչութեան քարտ. Տ. Յովհաննիսեան

Յ. Գ. Վարչութեան նիստում ես յայտնեցի, որ եթէ դուք, յարգելի օրիորդ, դէմ լինէք վարչութեան հայեացքին, ես պարտաւոր եմ հրաժարական տալ և նորից քուէարկվել: Վարչութիւնը այդ դէպքում աւելի յարմար էր գտնում վիճակահանութեամբ որոշել երրորդ դուրս եկողի հարցը: Սակայն հարցը որոշվեց սկզբունքի տեսակէտից, որովհետև ապագայումն էլ կարող են լինել նմանօրինակ դէպքեր: Տ. Յ.

—

Յարգելի պ. Տ. Յովհաննիսեան

Իբրև պատասխան ձեր նամակին, որով հաղորդում էք ինձ այն որոշման մասին, որ կայացրել է վարչութիւնը իմ բացակայութեամբ, պարտք եմ համարում յայտնել, որ ես իմ քուէատուփը նորից չեմ դնելու առաջիկայ ընտրութիւններին: Դուք ինձ բացատրում էք, թէ ինչ հիման վրա է վարչութիւնը կայացրել այդ որոշումը. 1) որ վճռված է փոխանդամին ընտրված համարել միայն մի տարով, 1) որ անդամներից երկուսը հրաժարվում են առանց վիճակահանութեան, այնպէս որ հարց է ծագում միայն երրորդ անդամի վերաբերմամբ և 3) որ այդ երրորդ անդամը պիտի համարվեմ ես, որովհետև հանգուցեալ Փիթոյեանի մահից յետոյ եղել եմ նրա «ժամանակաւոր փոխարինող»: Դրա դէմ ես կասեմ հետևեալը. առաջինը, եթէ փոխանդամները ընտրվում են միայն մի տարով, չէ՞ որ ես եղել եմ երկրորդ փոխանդամը, ուրեմն ինձ հետ միասին անհաստատելի պիտի համարվի և այն առաջին փոխանդամը, որ ինձ հետ միաժամանակ ընտրվել է, անկախ այն հանգամանքից, թէ արդեօք նա փոխարինել է մի վախճանված, թէ յօժարակամ հրաժարված անդամի և երկրորդ, որ հանգուցեալ Փիթոյեանի մահից յետոյ ես ստացել եմ պաշտօնական նամակ, որով ինձ հաղորդում են թէ ես, որպէս փոխանդամ, նշանակվում եմ «վարչութեան անդամ», և ոչ թէ «ժամանակաւոր պաշտօնակատար». ի նկատի առնելով վերոյիշեալը, ես հրաժարվում եմ իմ քուէատուփը դնելուց և այսպիսով դուրս եմ գալիս վարչութեան անդամների շարքից:

Օր. Նունէ Ասլամազեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Թիֆլիսի այն քաղաքացիները, որոնք ծնվել են հոկտեմբերի 1-ից 1883 թ. մինչև հոկտեմբերի 1-ը 1884 թ. և որոնք մտցրված են քաղաքային վարչութեան մատեաններում և ունեն արտօնութիւններ իրանց ընտանեկան դրութեամբ, պարտաւոր են մինչև դեկտեմբերի վերջը ներկայացնել քաղաքային վարչութեան գրաւոր ապացոյցներ վերոյիշեալի համար:

—

Ամսիս 17-ին Թիֆլիսի ջրաբուժական յանձնաժողովի նիստում որոշվեց՝ 1) տպել քաղաքային վարչութեան զեկուցումներում բժիշկ Լունկեվիչի նկարագրութիւնը, որ վերաբերում է քաղաքիս հանքային ջրերի պատմութեանը և ներկային, 2) հաստատել առաջիկայ գործունէութեան ծրագիրը, 3) խնդրել քաղաքային խորհրդից 2000 րուբլի բաղնիքների և նրանց շրջակայքի յատակագիծը վերցնելու համար, 4) աշխատանքները բաժանել տեղում և 5) տպագրել Աբիխի կարծիքը Թիֆլիսի հանքային ջրերի մասին:

—

Վլադիկաւկազի ճանապարհի Գուդաուրի և Կօբի կայարանից հեռագրում են տեղական լրագիրներին, որ Գուդաուրի, Մլէթ և Պասսանաուր կայարանների միջև մէկ կողմից, միւս կողմից էլ Կօբի և Կազբէկ կայարանների միջև խոր ձիւնի պատճառով հաղորդակցութիւնն ընդհատված է: Այդ պատճառով էլ երէկ մայրաքաղաքի պօստը Թիֆլիսում չը ստացվեց:

—

Ռուսական Կարմիր Խաչի կովկասեան բաժնի վարչութիւնը մեզ խնդրում է տպագրել. որ մինչև ներկայ նոյմբեր ամսի 1-ը իր ստացած նուէրների գումարը Կարմիր Խաչի, պատերազմական ժամանակի որբ և այրիների ու նաւատորմի համար հասել է 92,090 ր. 38 կօպէկի, հետը հաշւելով 600 ր. բէնտան, լինում է 92,690 ր. 38 կօպէկ:

—

Ինչպէս լսում ենք, ներքին գործերի մինիստրութիւնը հաստատել է Բագւում «Մեքենագործների ընկերութեան» կանօնագրութիւնը:

—

Վերջերս վախճանված հռչակաւոր ռուս մանկավարժական և զեմստվօների գործիչ Ն. Ֆ. Բունակովին թաղել են Վօլկովեան գերեզմանատանը, Նիկ. Վաս. Շելգունօվի կողքին: Այդ զոյգ գերեզմաններն ամփոփում են երկու անբիծ, «ձիւնի նման սպիտակ և արևի ճաճանչի նման մաքուր» գործիչների աճիւնը: Երկուսն էլ 60-ական թւականների սերունդից լինելով իրանց երկարամեայ գործունէութեան ընթացքում թէև Շչէդրինի կամ Միխայլօվսկու և ուրիշների նման աղմուկ չեն հանել, բայց յարատև ու անշեղ գնացել են մաքրութեան, հասարակական օգտի և ազատամտութեան ճանապարհով: Բունակովի թաղմանը ներկայ է եղել ահագին հասարակութիւն, գլխաւորապէս ռուսական առաջադէմ ու մաքուր տարրից: Արտասանվել են շատ զգածված ու կրակոտ ճառեր:

—

Չորեքշաբթի, նոյեմբերի 17 ին, վրաց դրամատիքական խումբը արքունական թատրոնում տուեց իր վեցերորդ ներկայացումը. խաղացին առաջին անգամ վրաց բեմի վրա «Փողի հերոս» Օկ. Միրբօի յայտնի պիեսը: Դերասանների խաղը ընդհանրապէս անգոյն էր և սպասած տպաւորութիւնը չը թողեց: Թատրօնը կիսով չափ դատարկ էր: Առհասարակ այս տարի վրացիք շատ քիչ են թատրօն յաճախում, չը նայած, որ բաւական թւով աբօնըմէնտ է տարածված: Ընկերութիւնը զգալի դէֆիցիտ կարող է ունենալ, եթէ հասարակութիւնը այդպէս սառնասիրտ վերաբերվի թատրօնական գործին:

—

Մտադրութիւն կայ Պետերբուրգում հրաւիրել կրիմինալիստների (ոճրագէտների) կոնգրէս և այդ կոնգրէսում քննել մի շատ կարևոր հարց.—ցանկալի՞ է արդեօք վերացնել մենակ բանտարկութիւնը, ոչնչացնել մենակ բանտարկութեան բանտերը և նրանց տեղը հաստատել բանւորական գաղութներ: Ներկայ գիտութիւնը չէ ընդունում, որ մենակ բանտարկութիւնն ունի կրթիչ ազդեցութիւն: Առաջարկ է լինելու, որ այդ բանւորական գաղութներում սովորեցնեն ամեն տեսակ արհեստներ:

—

Ջրաբուժական յանձնաժողովի նախագահ բժ. Լունկեվիչը, դիմելով Թիֆլիսի քաղաքագլխի տեղապահին, յայտնում է, որ ի նկատի ունենալով քաղաքիս ծծմբային հանքային ջրերի բուժիչ յատկութիւնները քաղաքի և այլ տեղերի բնակիչների համար և այն, որ քաղաքը ապագայում մտադիր է ձեռք բերել մասնաւոր սեփականատէրերից այդ ջրերը և դարձնել բուժարաններ, յանձնաժողովը միանում է Կովկասի Կայսերական բժշկական ընկերութեան այն կարծիքի հետ, որ հարկաւոր է հաստատել կառավարչական հսկողութիւն այդ ջրերի վրա, ինչպէս այդ կատարվում է ուրիշ տեղերի մասնաւոր կուրօրտների համար:

—

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը յանձնարարել էր նահանգական խորհուրդներին գիւղացիական օրէնսդրութեան վերաքննութեան առիթով կարծիքներ յայտնել մինչև առաջիկայ յունվար ամիսը: Բայց այժմ նա յետաձգել է այդ բանը մինչև ապրիլ ամիսը, որպէս զի նահանգական խորհուրդները հնարաւորութիւն ունենան աւելի մանրամասն և խելացի քննութեան ենթարկելու եղած օրէնքները:

—

Ընդհանուր գործերի դէպարտամէնտը, աչքի առաջ ունենալով ռուս-ճապօնական պատերազմի առաջացրած արտակարգ ծախքերը, առաջարկել է բոլոր նահանգապետներին, որոնց մէջ և Թիֆլիսի նահանգապետին, միջոցներ ձեռք առնել կրճատելու բոլոր ծախքերը և հետևեալ տարվայ համար գումարներ բաց թողնել միայն ծայրայեղ դէպքերում թէ նոր շինութիւնների և թէ հները վերանորոգելու և այլ հարցերի առիթով:

—

Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան 1905 թւի բիւջէտից բոլորովին դուրս է նետված նոր ճանապարհներ շինելու համար յատկացվելիք գումարները:

—

Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, նոյեմբերի 15-ին Բագու քաղաքում հիւանդացել է մէկ ռուս, մեռածներ չեն եղել: Նուխադաշտում հիւանդացել են 4 ռուս, մեռնողներ նոյնպէս չեն եղել: Ղուբայի գաւառի Չիչի գիւղում հիւանդացել են 9 հոգի, որոնցից 6-ը մեռել են (բոլորն էլ թուրքեր):

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ այժմ առաջնակարգ տեղ է բռնում գիմնազիաների բարենորոգութեան ծրագիրը: Մի յատուկ յանձնաժողովում կազմած և քննված այդ նոր ծրագիրը մտցնում է հիմնական փոփոխութիւններ այժմեան գիմնազիաների ծրագրի մէջ: Նախ և առաջ մտցնվում են IV դասարանից մինչև VIII դասարան բնական գիտութիւններ և այդ գիտութիւնների դասաւանդութիւնը յանձնվելու է կանօնաւոր մանկավարժական կրթութիւն ստացած անձերի: Միւս կողմից՝ մինիստրութիւնը ցանկանում է բարձրացնել աշակերտների ընդհանուր մտաւոր զարգացումը: Այդ նպատակով մտցվելու է փիլիսոփայութեան տարրերների դասաւանդութիւնը: Երրորդ՝ ծրագիրն առաջարկում է հանել գիմնազիական կուրսից թուաբանութեան տէօրիայի դասաւանդութիւնը, որովհետև այդ առարկան ոչ մի օգուտ չէ տալիս սաներին: Չորրորդ՝—առաջարկում է մտցնել մի քանի նոր առարկաների դասաւանդութիւնը շատ կարճ ժամանակամիջոցում, հրատարակելով այդ առարկան իբր մըրցութեան առարկայ (օրինակ լօգիկա, հոգեբանութիւն և այլն), ինչպէս այդ անում են ամէրիկական դպրոցներում, ուր նա շատ լաւ արդիւնք է տուել: Սկզբում մինիստրութիւնն ուզում է այդ ձևով աւանդել երկրաբանութիւն: Հինգերորդ՝ անհրաժեշտ է համարվում մտցնել գծագրութիւն-նկարչութիւն, որ սատիկ պէտք է լինում աշակերտներին մասնագիտական-տեխնիկական գիտութիւններ սովորելու ժամանակ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

«Daily Telegraph» լրագրի պատերազմական թղթակիցը նոր է վերադարձել Եւրոպա Հեռաւոր Արևելքից: «Patrie» լրագրի թղթակիցը խօսակցեց նրա հետ Մարսէլում: Անգլիական ժուրնալիստը ուղարկված էր ճապօնական բանակը և «Patrie» լրագրի թղթակցի հետ խօսակցելու ժամանակ հետևեալ կարծիքները յայտնեց պատերազմի հնարաւոր ելքի մասին Հեռաւոր Արևելքում:

«Պատերազմը շատ երկարատև կը լինի և,

միայն գիտէ. ձրի ոչ ինչ կը գրեմ այսուհետև, ոչ ինչ կը հաղորդեմ՝ ում և իցէ: Տպագրեալ նախնեաց մատենագրութեանց մէջ՝ 10,000-է աւելի մի քան զմի կարևոր սրբագրութիւններ ունիմ, ինչպէս արդէն յայտարարած եմ այլուր: Կը փափագի՞ք իմ աշխատակցութեանս Պատմագիրք Հայոց հրատարակութեան համար. հաճեցէք հայթհայթել ինձ 25,000 (քսան և հինգ հազար) ռուբլի, յղեցէք ինձ զգումարդ, և ես կաջակցեմ ձեզ բոլոր զօրութեամբս:

«Նամակս «գաղտնի» գրութիւն չէ՝ ձեր գիտութեան և եթ սահմանեալ. իշխան էք հրատարակել զայն ամբողջապէս, եթէ կամիք: Խորին մեծարանօք Խ. Ծ. Նորայր Ն. Բիւզանդացի»: (Հասցէ):

Այս՝ «ի խորոց սրտից» ժայթքած փղձուկին, այս եղերերգութեան քան նամակին ես կարողացայ միայն հետևեալը պատասխանել 1903 թ. դեկտեմբերի 17-ին:

«Մեծապատիւ Տէր Նորայր Բիւզանդ,

Ստացայ Ձեր նամակը՝ նոյեմբերի 26-ից (ն. տ.), ի պատասխան իմ երեք գրութեանց: Ձեր նամակը հետս տարայ մօտ օրերս Էջմիածին և կարդացի հրատարակիչ-ընկերներիս, և նրանց գիտութեամբ և համաձայնութեամբ է՝ ինչ որ գրելու եմ:

«Հայոց Պատմագրքին» աշխատակցելու համար Ձեր դրած պայմանը, այն է քսան և հինգ հազար րուբլի վարձատրութիւն տալ—մենք չենք կարող կատարել. ոչ այն պատճառով, որ քառասուն և հինգ տարի տևող աշխատանքի համար ոչ մի վարձատրութիւն թանգ չէ—այլ որովհետև այդպիսի գումար հայթայթել չենք կարող: Ամբողջ հրատարակութեան ծախսը, թէ տպագրութեան և թէ աշխատակիցների վարձատրութեան, ինչպէս գիտէք, հաշուած է մօտ 20,000 րուբլի—կարող է առ առաւելն հասնել մինչև 25,000 րուբլիի. ուրեմն միայն Ձեր աշխատակցութիւնը կրկնապատիկ պէտք է մեծացնէ մեր նախահաշիւը. որպիսի գումար ձեռք բերել մենք յոյս չունենք, ուստի ստիպուած ենք զուրկ մնալ Ձեր խիստ ցանկալի աշխատակցութիւնից:

«Շնորհակալ եմ, որ թոյլ էք տալիս հրատարակել Ձեր նամակը. ես նրանից կօգտուեմ Պատմագրքի ընդհանուր Առաջաբանի կամ Յիշատակարանի մէջ. Թող նա մի կողմից բացատրէ, թէ ինչու Ձեր աշխատակցութեամբ զարդարուած չէ պատմագիրքը, և միւս կողմից մի յիշատակ մնայ ապագայ դարերի համար՝ հայ գրագէտի ներկայ վիճակի մասին, ինչպէս մնացել է Խորենացու դառն գանգատը իր դրութեան մասին (բ, գբ):

«Արդար է Ձեր դառնութիւնը, Մեծապատիւ Տէր. բայց եթէ թոյլ կը տաք՝ կը նկատեմ, որ տասնեակ տարիներով հաւաքուած և կազմուած այդ դառնութիւնը թափում էք հէնց այն անձերի վրա, որոնք ամենից քիչ արժան էին նորան, իրանք էլ ձեր նման մայրենի հին գրականութեան օգտին ու պատուին նուիրուելով և հանգանակութեան—ու մուրացկանութեան—միջոցով դրամ հաւաքելով՝ մի մեծ գործ գլուխ բերելու. թափում էք այն գործի վրա, որ ամենից աւելի պէտք է արժանանար Ձեր սիրուն ու խնամարկութեան:

«Բոլոր սրտից մաղթելով Ձեզ քաջառողջութիւն և յաջողութիւն՝ մնում եմ առ Ձեզ խորին յարգանքով Խ. Ծ. (Ստորագրութիւն):

Սրանով վերջանում է թղթակցութիւնը իմ և Նորայր Բիւզանդացու մէջ՝ «Պատմագրքի» աշխատակցութեան նկատմամբ: Ես շարունակեցի նրան ուղարկել Գ. Փարպեցու մեր նոր հրատարակութիւնը թերթ-թերթ, մամուլից դուրս գալուց յետոյ, և նա բաց նամակով շնորհակալութիւն յայտնեց այս մասին:

Չեմ կարծում, թէ որ և է մէկը կարողանայ մեղադրել ինձ կամ հրատարակիչ-ընկերներիս, որ մենք անտես ենք արել Նորայր Բիւզանդացուն, ամեն միջոց չենք գործ դրել նրա աշխատակցութիւնը ձեռք բերելու «Պատմագրքի» համար, կամ կարողացել բայց չենք կամեցել կատարել նրա պահանջը: Միւս կողմից՝ ես հեռու եմ որ և է մտքից՝ մեղադրելու Նորայր Բիւզանդացուն այդ նամակի համար, որով, ըստ երևոյթին, գիտութեամբ անիրագործելի պայման է առաջարկում, որ հաւասար է մերժողական պատասխանի: Պէտք է մտնել նրա հոգեկան դրութեան մէջ.—մի մարդ, որ քառասուն և հինգ տարի անձնատուր է եղել գիտական աշխատութեան, ճանաչում է իր աշխատութեան բոլոր արժէքը, բայց չէ գտնում խրախուսանք, որ ունի պարտականութիւն իր ընտանիքը պահելու իր աշխատանքով, բայց փոխարէնը ապրում է իր կնոջ աշխատանքով, որ հայոց հին գրականութիւնը մշակում է՝ մի օտարուհու կեանքով ու մահով, իսկ հայերից օժանդակութիւն չէ գտնում. որ ներկայումս, յուսաբեկ, ազատ, ծերացած, անօգնական, օտար երկնքի տակ, ճգնում է մենակ, կերակրվելով նոյն օտարուհու թողած համեստ միջոցներով, հայերից դարձեալ անտես թողված «մոռացուած մը».—պէտք է զգալ այս բոլորը, և այն ժամանակ նրա հոգու խորքերից՝ գրեթէ բռնի կորզուած նամակը մի արդար և կծու յանդիմանութիւն, Խորենեան մի նոր ողբ կը ներկայանայ մեզ, որի առաջ ամօթապարտ և գլխակոր պէտք է կանգնի ամբողջ հայ ժողովուրդը:

Բայց արդեօք այս արդար յանդիմանութեան հրատարակութիւնից և «Մոռացուած մը» յօդուածից յետոյ, կը գտնուի՞ թէկուզ մի մտացի և բարեսիրտ մեծատուն», որ—չեմ ասում Նորայր Բիւզանդացու դրած պայմանը կատարէր, դա երազ է—այլ գոնէ որ և է նիւթական օժանդակութեամբ խրախուսէր, ոգի ներշնչէր վաստակաւոր և վաստակաբեկ ծերունի գիտնականին. հայրենիքից ուղարկված որևէ նիւթական զոհաբերութեամբ ասէր Նորայր Բիւզանդացուն. «ո՛չ, դու մոռացուած չես»:

Ստ. Մալխասեանց

-երևի, ռուսները աչքի ընկնող աջողութիւն չեն ունենալու։ Ես այդպէս եմ կարծում,— աւելացրեց Թղթակիցը,—ոչ թէ այն պատճառով, որ հերքում եմ ռուսական զօրքերի աչքի ընկնող յատկութիւնները, այլ աչքի առաջ ունենալով ռուսաց զէնքի համար բազմաթիւ աննպաստ հանգամանքները։ Եապօնիան, հէնց առաջին կոչ անելուն պէս, կարող է, ես կարծում եմ, իր տրամադրութեան տակ ունենալ մօտ մէկ միլիօն պատերազմողներ, այն ինչ Ռուսաստանը վեց հարիւր հազար մարդուց աւելի (?) չէ կարող դուրս բերել պատերազմի դաշտը եապօնացիների դէմ, համարեա այն անյաղթելի դժուարութիւնների պատճառով, որ ներկայացնում է Սիբիրեան երկաթուղիով այդ զօրքին մթերքներ հասցնելու գործը։

Ռուսաստանը, ի հարկէ, մինչև անգամ անաջողութիւններ ունենալով, շատ բան չի կորցնի, Չէ՞ որ ներկայ պատերազմը նրա համար գաղթականական մի պատերազմ է։ Գործերի ընթացքի վրա նշանաւոր ազդեցութիւն կարող է ունենալ բալտիական էսկադրայի գալը Հեռաւոր Արևելք։ Իսկ եապօնացիների համար պատերազմը կեանքի և մահվան խնդիր է ներկայանում։ Եապօնական քառասուն և հինգ միլիօն ժողովրդի դրութիւնը համարեա յուսահատական է. ժողովուրդը փակված է կղզիներում, որոնք չեն կարող նրան կերակրել, եապօնացիները կուռւմ են և իրանց համար տեղ են պահանջում երկրիս վրա. հէնց այդ է պատճառը, որ եապօնացիները կռւում են մի այդպիսի խելագար քաջութեամբ։ Քաջութեան մէջ եապօնական և ռուսական զօրքերը միմեանցից յետ չեն մնում, սակայն եապօնական զօրքերի մտաւոր զարգացման մակերևոյթը բարձր է, քան ռուսների մօտ։ Ինչ վերաբերում է եապօնացիների տնտեսական դրութեանը, այդ դրութիւնը, անկասկած, աւելի լաւ է, քան կարծում են։ (Бак. Изв.)

«Times» լրագրի Թղթակցի Չիֆուից հաղորդած տեղեկութիւնների համեմատ, այնտեղ գտնվող ամէրիկական ծովապետը յայտնեց չինական ծովապետին, որ նա կրակ կը բաց անի եապօնացիների վրա, եթէ նրանք փորձ փորձեն ջրից հանել և յափշտակել մեր ծովագնացների ձեռքով ջրասոյզ արված հակա-ականաւը։ (Б. Вѣд.)

Պօրտ-Արտուրի դրութիւնը։ Բեռլինից հեռագրում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին. «Լրագիրներին հեռագրում են նոյեմբերի 9-ից, որ Պօրտ-Արտուրից դուրս եկած օֆիցէր, պօրուչիկ Շուբցօվ, հասնելով Վէյ-Հայ-Վէյ, յայտնում է թէ Պօրտ-Արտուրի բերդապահ զօրքի տրամադրութիւնը գերազանց է և պաշտպանները լցված են յուսով թէ կը պահպանեն բերդը եապօնացիներից։ Բերդի պաշտպանութեան եռանդով մասնակցում են բոլոր քաղաքացիները, դրանց թւում և չինացիները։ Բերդը կարող է միանգամայն անկախ կերպով պահել իրան մինչև յունվարի վերջը։ Էրլունգշան մարտկոցի և Պօրտ-Արտուրի մէջ դեռ կան երեք պաշտպանողական գծեր, որոնք շատ գեղեցիկ ամրացրած են և որոնց վերցնելը չափազանց դժուար է։

Ստեսսէլի հաղորդագրութիւնը։ Չիֆուից հաղորդում են «Temps» լրագրին, որ «Ռաստօրօպնի» ականանաւի բերած հեռագիրների մէջ գեներալ Ստեսսէլին հաղորդում են ամենաճիշտ մանրամասնութիւններ այն ծրագրի մասին, որ կազմել են եապօնացիները ծովապետ Րօժեստվենսկու էսկադրայի վրա յարձակվելու մասին Կարմիր ծովում։

Եապօնացիները օգնութեան են հրաւիրում չինացիներին։ Նոյեմբերի 9-ին Խարբինում տեղեկութիւն ստացվեց վստահելի աղբիւրից, թէ իբր եապօնական զօրքի գեներալ Օկասիման և գնդապետ Սեբատօն բացել են Շէլինտին գիւղում, Սինմինտին կայարանից 85 վերստի վրա, գրասենեակ՝ չինական ժողովրդից զինուոր հաւաքելու համար։ Այդ նպատակով բաց են թողնվել հարիւր հազարաւոր պրօկլամացիաներ, որոնք հրաւիրում են չինացիներին եապօնական դրօշակների ներքոյ՝ կռւելու համար եւրօպացիների դէմ. այդ պրօկլամացիաները հրաւիրում են չինացիների ուշադրութիւնը այն բանի վրա, թէ նրանք եապօնացիների հետ մի կրօն և գրեթէ համանման մի լեզու ունեն։ Առաջին օրերը եապօնացիների կոչին եկան մինչև 7000 չինացիներ օրական, որոնց անմիջապէս եապօնական զինուորի զգեստ հագցրին։ Ամեն մի չինացի, որ ընդունվում է եապօնական զօրքի մէջ, ստանում է ռոճիկ ամսական 40 դեաօ։ Այդ չինացիները կամաւորների անունով գնում են Ինկօու և այդտեղից բանակը, ուր փոքր խմբերով տեղաւորվում են եապօնական կանօնաւոր զօրքերի ամեն մի վաշտի մէջ։ (Р. В.)

Կարծիքներ միջնորդութեան մասին։ Նորերս գերմանական մի լրագրում երևաց մի նկատողութիւն, որ հաստատում էր, թէ Եապօնիան խորհրդապահ ձևով մի քանի անգամ տեղեկացրել է թէ արդեօ՞ք Գերմանիան չի վերցնի իր վրա նախաձեռնութիւն՝ միջնորդութիւն անել ռուս-եապօնական ընդհարման մէջ։ Անգլիական «Morning Post» լրագիրը այդ առիթով գրում է. «Այդ լուրը բոլորովին հակառակ է ճշմարտութեան։ Եապօնիան այդպիսի փորձեր ամենևին չէ արել և դժուար է ենթադրել, թէ նա հետամուտ է եղել Գերմանիայի կամ մի այլ պետութեան միջնորդութեան, պատերազմական գործողութիւնները դադարեցնելու նպատակով։ Եապօնիան որոշ աջողութիւններ է ձեռք բերել ամբողջ գծի վրա, թէ ծովում և թէ ցամաքում, իսկ մարդիք և պատերազմական միջոցներ նա այնքան ունի, որ կարող է շարունակել կռիւը որքան ժամանակ հաճելի է Ռուսաստանին։ Ցիշեալ նկատողութիւնը միայն մի նպատակ ունի— վիրաւորանք հասցնել Եապօնիային, բայց, բարեբախտաբար, նրա ներկայ դրութիւնը և նրա դիտաւորութիւնները այնքան լաւ յայտնի են Արևելքում, որ սուտ յայտարարութիւնները չեն կարող ազդել ինտելիգենտ հասարակութեան վրա։ Անկասկած է այն իրողութիւնը, որ այդպիսի յայտարարութիւնները բղխում են շահագրգռված շրջաններից, բայց դա ամենևին չէ նսեմացնում վիրաւորանքը։ Ցամենայն դէպս, այն ազատութիւնը, որով այդպիսի չարաճճի յայտարարութիւնները պտտում են հասարակութեան մէջ, առիթ է տալիս մեզ եզրակացնել, որ ռուսաց պատերազմական կուսակցութիւնը, կամենալով արդարացնել իր վարմունքը, յոյս ունի,—շեշտելով Եապօնիայի ցանկութիւնը հաշտութիւն կնքելու—ներշնչել ռուս ժողովրդին հաւատիացումն, թէ բոլոր զարհուրելի զոհերը, որ անում է ռուս ժողովուրդը այս անարդար և անպայման անժողովրդական պատերազմի մէջ, կատարվում են ոչ բոլորովին զուր տեղ։» Արտատպելով այս յօդուածը, ռուս լրագիրը ասում է թէ «կայ մի քանի հիմք,—չը հաւատալու եապօնաֆիլ «Մօրնինգ Պօստի» անապացոյց հաստատութիւններին։» (Р.)

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, նոյեմբերի 6-ին

Ատրպատականի նախկին առաջնորդ՝ Ե. վ. Մուրադեանից յետոյ տեղապահ նշանակվեց նորընծայ Մեսրոպ վ. Մաքսուտեան։ Էջմիածնի կողմից, ի հարկէ, այդ որոշումը մի խոշոր սխալ էր, որի ապացոյցը ինքը տեսաւ ապագային...

Վերջին ժամանակներս, շնորհիւ երիտասարդ և անփորձ վարդապետների, առաջնորդարանի վարկն ընկել է ոչ միայն հայ, այլ և Թուրք ժողովրդի ու կառավարութեան աչքում։ Հանգուցեալ Ստեփաննոսի և ուրիշ ազդեցիկ ու արժանաւոր առաջնորդների ժամանակվայ պատկանելի տպաւորութիւնը չէ թողնում մտնողի վրա այժմեան առաջնորդարանը...

Հակառակ Էջմիածնից եկած կարգադրութեան, հ. Մաքսուտեանը հրաժարվեց կատարել թեմական պատգամաւորական ժողով և ընտրել թեմական առաջնորդ. այդ բանի համար հոկտեմբերի 26-ին ստացվում է Վեհափառ Հայրապետից մի այլ հրաման հեռագրով, այն է՝ առաջնորդական գործերը յանձնել Մաշտոց վ. Փափազեանին, որը մօտ ժամանակներս եկել էր Ամերիկայից Վեհափառի հրամանով, իսկ հ. Մաքսուտեանին՝ երթալ Ղարադաղը հովւելու։

Նոր տեղապահ հ. Մաշտոցը գործունէութիւնը սկսել է, առաջնորդվելով «Ատրպատականի հայոց թեմական կանօնադրութեամբ»։ Երկթաղի հոգաբարձութիւնից կազմել է ժամանակաւոր—մինչև թեմական պատգամաւորների ընտրութիւնը—թեմական խորհուրդ։

№ 8 «Ազգարար Առաջնորդարան»-ից, (այդ վերնագրի տակ իւրաքանչիւր շաբաթ մի յայտարարութիւն է ցրվում առաջնորդարանի կողմից) իմանում ենք, որ վաղը, ամսիս 7-ին, Ղարա-Թաղի եկեղեցում կը լինի քարոզ և պատարագից յետոյ նոյն եկեղեցու համար քահանայի ընտրութիւն։ Ժողովը կը լինի դռնբաց։

—

Նոյեմբերի 1-ից երկթաղի դպրոցները բացվել են։

«Լսարանական» ընկերութիւնը, որ մի քանի տարուց ի վեր գոյութիւն ունէր Թաւրիզում, երկու տարի է անհ, որ զոհ է դարձել մեր հոգևորականների ե ս ի ն։ Ցանկալի էր, որ հայր Մաշտոցը ձեռնարկէր լսարանի կազմակերպելուն, մանաւանդ որ այդ ընկերութիւնը կանօնադրութեան համաձայն գտնվում է առաջնորդարանի հովանաւորութեան տակ։

Մենք ունէինք նաև «Հակահօլկօլական» ընկերութիւն. այդ ընկերութիւնը ժամանակին տուել է ցանկալի արդիւնքը, բայց դժբաղդաբար դադարեց հէնց այն օրվանից, երբ ընկերութեան հիմնադիր յարգելի դօկտոր Փաշայեան հրաժարվեց նախագահութիւնից։

Ընկերութիւններ շատ ունենք, որոնք կամ բոլորովին դադարել են գործունէութիւնից և կամ հոգևարքի մէջ են, բայց տակաւին չեղաւ մէկը, որ յետոյ քարեհաճէր հաշիւ տալ հասարակութեան, թէ ի՞նչ եղա մնացած դրամները կամ թէ գանազան իրերը։ Եղիշէ ծ. վարդապետ Մուրադեանը հ. Ալիշանի հոգեհանգստեան ժամանակ հանգուցեալի անունը Թաւրիզում յաւերժացնելու առիթով ոչ պակաս մէկ հարիւր թումանից (կարծեմ մինչև 200 ր.) հանգանակեց, որպէս զի հանգուցեալի բոլոր հեղինակութիւնները բերել տայ, երկու գրադարանների համար, բայց մինչև այսօր էլ դրանք չը ստացվեցին և յայտնի չէ թէ այդ փողերը ո՞ւմ մօտ են գտնվում և ինչո՞ւ չիրականացաւ խոստումը։

Մկր. Սահակեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

17 Նոյեմբերի

ՄՈՒԿԴԷՆ, 17 նոյեմբերի։ (Յեփ. Թղթակցից)։ Եապօնացիները յետ են նահանջում դէպի Ցանչան։ Ցինխեչէնի և Սինցզինտինի միջև գտնված տեղը մաքրված է։ Օտարերկրացիների հիւանդանոցները Ինկօում շատ են նպաստում բազմաթիւ հիւանդ և վիրաւոր եապօնացիների ճանապարհ ցցելուն։

ԼՈՆԴՕՆ, 17 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Հնդկաստանի գործերի մինիստրութեան մէջ նշանակութիւն չեն տալիս բալխեան նահանգապետի հաղորդագրութեանը աւղանական էմիրին ռուսների նշանաւոր ուժերի Խասիր-Բանդար գալու մասին։ Սակայն հնարաւոր են համարում, որ այնտեղ եկել է նշանաւոր օժանդակ զօրք ռուսական զօրքերի համար. ուրեմն այդ փաստի մասին շուտով պաշտօնական ծանուցումն կը լինի։

ՎԻԷՆՆԱ, 16 նոյեմբերի։ Անգլիական դեսպանի և ռուսաց դեսպանութեան խորհրդականի հետ ունեցած խօսակցութեան մէջ Գօլուխօվսկի յայտնեց աւստրիական կայսրի պատրաստականութեան մասին, հարկաւոր դէպքում, յանձնաժողովի հինգերորդ անդամ նշանակել Հիւսիսային ծովում տեղի ունեցած դէպքի առիթով։

ԿԱՊՇՏԱԴՏ, 16 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Եկաւ շոգենաւը հանգուցեալ նախագահ Կրիւգէրի մարմնով։ Նախկին նախագահի նշխարները նոյեմբերի 24-ին արտակարգ գնացքով Պրետօրիա կուղարկվեն։

ԿԱԼԿՈՒՏԱ, 17 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Քաբուլ նշանակված անգլիական միսսիան նոյեմբերի 16-ին ժամանեց Դակկա. նրան դիմաւորեց 200 մարդուց բաղկացած աւղանական զօրաբաժինը։

ԿՐՕՆՇՏԱԴՏ, 17 նոյեմբերի։ Նաւագնացական շրջանը վերջացաւ։

ԿԱԶԱՆ, 17 նոյեմբերի։ Կրէստօվնիկօվ եղբայրների առևտրա-արդիւնաբերական ընկերակցութեան վարչութիւնը վճռեց պահպանել Կազանի գրասենեակում այն ծառայողների ամբողջ ռոճիկը, որոնք կանչվում են Հեռաւոր-Արևելքի գործող բանակը։

ՊԱՐԻԶ, 17 նոյեմբերի։ (Վօլֆ)։ «Ֆիգարօ» լրագրում տպված է հօլլանդական ինժեներ Կօյի նամակը, որը գտնվում էր «Կամչատկա» փոխադրիչ նաւի վրա, երբ տեղի ունեցաւ յայտնի ինցիդենտը Հիւսիսային ծովում։ Հօլլանդական ինժեները հաւատացնում է, որ գիշերը երևացին ռուսական էսկադրայի դիմացը գնացող 4 փոքրիկ շատ արագընթաց շոգենաւեր, որոնք ուղղութիւնը չէին փոխում, չը նայելով այն բանին, որ ռուսական նաւերից նախազգուշացնող հրաձգութիւններ եղան։ Այդ նաւերից երկուսը անպայման եապօնական ականանաւեր էին։

16 Նոյեմբերի

ՉԻՖՈՒ, 17 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Նոյեմբերի 15-ին Դալնիից դուրս եկած չինացին պատմում է, որ կռիւը շարունակվում է և որ նա լսեց թնդանօթաձգութիւն նոյեմբերի 16-ին։ Պատմողը աւելացնում է, որ նա օգնում էր վիրաւորների տեղափոխութեան և անձամբ հաշւեց 1000 եապօնացի վիրաւորներ։ Վերջինների ոգու տրամադրութիւնը ճնշված է։

ՏՕԿԻՕ, 17 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ասում են, որ եապօնացիները շտուրմով վերցրին և իրանց ձեռքումն են պահում հարաւ-արևմտեան 203 մետր բարձրութեան մի մասը։

ԼՕՆԴՕՆ, 17 նոյեմբերի։ «Րէյտէրի գործակալութեան» Թղթակիցը Օկուի բանակում հաղորդում է, որ փոփոխութիւններ չը կան երկու բանակների դրութեան մէջ։ Լուրջ ընդհարումներ չը կային։ Ընդհարումներ են տեղի ունենում առաջապահ զօրամասերի և խուզարկուների միջև։ Ռուսները երբեմն թնդանօթային կրակ են բաց անում, բայց ոչ ռուսները, ոչ եապօնացիները յարձակման նշաններ չեն ցոյց տալիս։ Եապօնական զօրքերը ցրտերից չեն նեղվում։

ՀՌՕՄ, 17 նոյեմբերի։ (Ստեֆանի)։ Թագաւորը բացեց պարլամենտը գահական ճառով, որի մէջ շօշափեց արտաքին քաղաքականութիւնը։ Խաղաղութիւնը, ասեց Թագաւորը, ապահովված է դաշնակցութիւններով և բարեկամական անկեղծ յարաբերութիւններով, որոնք արտայայտութիւն գտան գերմանական կայսրի, անգլիական թագաւորի և ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահի Հռօմ այցելելու ժամանակ։ Ֆրանսիայի, Անգլիայի և Շվէյցարիայի հետ մենք համաձայնութիւն կապեցինք տարաձայնութիւնները միջնորդ դատարանով լուծելու համար։ Բանակցութիւններ են կատարվում Միացեալ-Նահանգների և այլ պետութիւնների հետ համաձայնութիւններ կապելու մասին։

Զէմստվօի գործերին վերաբերեալ նահանգական ատեանը մերժեց խօզինեան զէմստվօի միջնորդութիւնը 120,000 րուբլի մթերքային դրամագլխից փոխ առնելու մասին իսկական ծառայութեան կանչված զինուորների ընտանիքներին խնամելու համար։

ՍՕՖԻԱ, 17 նոյեմբերի։ (Դիմադրական շրջաններից)։ Բօլգարական կառավարութեան յարաբերութիւնները Բ. Դրան հետ լարվում են այն պատճառով, որ Թիւրքիան չէ ցանկանում կատարել բօլգարա-թիւրքական համաձայնութեան հիման վրա յանձն առած պարտաւորութիւնները։ Կառավարչական մեծամասնութիւնը լսեց զինուորական մինիստրին, որը պահանջում է միջոցներ տալ զինուորական նոր ձեռնարկութիւնների համար։ Այդ հարցը կը ներկայացվի ազգային ժողովի հայեցողութեանը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետերբուրգի քաղաքային դուման վճռեց 100,000 րուբլի յատկացնել Պօրտ-Արտուրի հերոսների և նրանց ընտանիքների օգտին և միջնորդութիւն յարուցանել, որ թոյլատրվի համայն Ռուսաստանում հանգանակութիւն բանալ նոյն նպատակով։

18 Նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ելիսաւետպօլի նահանգի Զանգեզուրի և Ջէբրաիլի գաւառները խօլերայի կողմից անբարենպաստ են յայտարարվում։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 17 նոյեմբերի։ (Սեփ. Թղթակցից)։ Եապօնացիների յետ նահանջումը ըստ երևոյթին շարունակվում է դէպի հարաւ-արևելք։ Չը նայելով, որ խրամատները գեղեցիկ կերպով են շինում և տաք հագուստներ ունեն, պահեստի զօրքերը սաստիկ հիւանդանում են ցրտից։ Ռուսաց զօրքերի սանիտարական դրութիւնը գերազանց է։ Նրանք երկար ժամանակով ապահովված են բոլոր անհրաժեշտ իրերով։

ՏՕԿԻՕ, 17 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Գահական ճառի մէջ, որով միկադօն բացեց այսօր պարլամէնտը ասված է. «Մենք ծանուցանում ենք պէրերի ժողովի և պատգամաւորների ժողովի անդամներին, որ ի մեծ ուրախութիւն մեր՝ յարաբերութիւնները դէպի բոլոր չէզոք և դաշնակից պետութիւնները աւելի և աւելի բարեկամական են դառնում։ Մենք յանձնարարեցինք մեր մինիստրներին ներկայացնել պատգամաւորների ժողովին պատերազմական արտակարգ ծախսերը ծածկելու յատակագիծը նախահաշւի և ուրիշ օրինագծերի հետ միասին։ Պատերազմական գործողութիւնների բեմի վրա մեր զօրքերը յաղթական կերպով էին պատերազմում բոլոր կռիւների մէջ և բազմիցս ցոյց տուին իրանց օրինականութեան և քաջութեան նոր ապացոյցներ։ Պատերազմական գործողութիւնները գնալով մեզ համար աւելի գոհացուցիչ ընթացք էին ստանում։ Մենք յոյս ունենք մեր նպատակների օրինական անձ-

նուիրուեմ օգնութեամբ համար մեր ուղած վերջնական նպատակին։ Մենք հրաւիրում ենք ձեզ կատարել ձեր պարտաւորութիւնները, միաբանութեամբ աջակցելով մեր գիտաւորութիւններին և ցանկութիւններին»։

ՍՕՖԻԱ, 17 նոյեմբերի։ Աւստօտեան գզագվում էր կործանեալ, բայց զօրեղ երկրաշարժ։

ԲԵԼԳՐԱԴ, 17 նոյեմբերի (Սեփ. թղթակ.)։ Բօսֆլէվիչ, Տեոդորովիչ և Դաւիդովիչ մինիստրները հրաժարական տուեցին։ Ընդհանուր նիստի մէջ կրւըք վերա կենտրոնի կաբինետի ապագայ վիճակի վերաբերմամբ։

ՄՈՍԿՎԱ, 17 նոյեմբերի։ եկան 163 վիրաւորներ և հիւանդներ։ Նրանց մէջ շատ կան գեօրգեան ասպետներ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 17 նոյեմբերի։ (Րէյտեր)։ Բուզվելտ յայտնեց փոխ-ծովակալ Չարլս Դէկորի Դեվիսին, որ նրան կառավարվէն թե՛րէն յանձնաժողովի անդամ լինել Հիւսիսային ծովում տեղի ունեցած գէպքի առթիւ։

ՉԻՖՈՒ, Նոյեմբերի 17-ին (Րէյտեր)։ Երեկ, երեկոյեան 11 ժամին, ճապօնացիները վերականգնել Պօրթ-Արթուրի կառավարեան ամրութիւնները։ Նոյեմբերին այստեղ ստացված տեղեկութիւններ, Երկուշաբթի և 203 մետր բարձրութիւն ունեցող բլրի մարտկոցների վրա գործած յարձակումը կատարեալ յաջողութեան չպսակուեց։ Ճապօնացիները շատ անգամ դիմում էին յարձակման ռուսների դէմ, բայց կօրուստները շատ մեծ են։ Հաւաստում են, որ ճապօնական արշաւանքը ամբողջ ութ ամիս աղբիւրների վրա, թէ պաշարման ամբողջ ժամանակ ճապօնացիները կորցրել են 25,000 մարդ։

ՏՕԿԻՕ, Նոյեմբերի 17-ին (Րէյտեր)։ Ճապօնական գլխաւոր բանակը հաղորդում է, թէ ճապօնական այն զօրաբաժինը, որ յարձակում է գործում 203 մետր բարձրութիւն ունեցող բլրի վրա, առաջ է գնում։ Առաւօտեան 10 ժամին խրամատները և բլրի գագաթը գրաւվեցին ճապօնացիներից։ Գիւղ շարունակւում է մարտերը հարաւ-արեւելեան մասերը գրաւելու համար։ Գագաթի վրա երեկոյեան 7 ժամին դեռ ևս կատաղութեամբ կռւում էին։

ՏՕԿԻՕ, Նոյեմբերի 18-ին (Րէյտեր)։ Ճապօնացիները վերջապէս և իրանց ձեռքում են պահում 203 մետր բարձրութիւն ունեցող բլուրը։

ՇԱՆԳՀԱՅ, Նոյեմբերի 16-ին (Րէյտեր)։ Ներկայումս Շանգհայում զետեղված են մօտ 1000 ռուսներ։ Շատերը նրանցից ամեն օր թոյլտուութիւն են ստանում հեռանալ իրանց բնակարաններից, և այս հանգամանքը դժուարութիւններ է առաջացնում ոստիկանութեան համար։ Այստեղ տիրող ընդհանուր կարծիքով, այստեղ բնակւող ռուսներին պէտք էր ուղարկել Ռուսաստան։

ԼՕՆԴՕՆ, Նոյեմբերի 18 ին (Րէյտեր)։ Կառավարութիւնը ակնեց յուզլ բննութիւն կատարել ճապօնական կառավարութեան կողմից նրան արած հաղորդագրման առթիւ, որի մէջ ասված է, թէ անգլիական նաւերով ածուխ է մատակարարվում Րոժեստվենսկու նաւատորմիղին։ Զննութիւնից են յառում միջոցներ գործի քննութեան և արգելելու համար այնպիսի գործողութիւնները, որոնք կարող էին ներառել, որպէս չէզոքութեան խախտում։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, Նոյեմբերի 17-ին (Րէյտեր)։ Փոխ-ծովակալ Դէկին համաձայնութիւն յայտնեց անդամ լինելու այն յանձնաժողովին, որ պէտք է քննէ Հուլլի միջադէպը։

ՄՈՒԿԴԵՆ, Նոյեմբերի 17-ին։ Գուադլուֆեան բլուր անունը ժամանակ հրացանաձգութիւն 36 դ գիւղ հրանօթաձգարան գնդակի Բեկօվ ներկայացրել է Ռ. Պ. 4-դ ատրճանի վարժասարութեան ճշմարտ ... առաջնորդ գործ։ Թիկունքն անդնելու համար, որով նա իր վրա զգաւեց ճապօնացիների զլխաւոր ոյժերը և դրանով ընդունելի դարձրեց մեր գնդերի գործը բլուրի առնելու վերաբերմամբ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱԶԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Ս. Զ. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ
ԱԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր, ժ. 2—3 և 5—7 երեկոյեան, իսկ տօն օրերին առաւօտեան ժամը 10—11. Սօլօլակի փող. № 6.
(ա. օ.) 2—50

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ձեռնարկութիւն Կայսերական Թատրոնների արտիստ Լ. Դ. Դօնսկօյի

Այսօր, ուրբաթ, նոյեմբերի 19-ին, 6-րդ գալա ներկայացում, մասնակցութեամբ տ.տ. Վիկչեմսկայի, Նիկիտսկայի, Տուլլերի, Միխայլօվի, Շլևուցկոյ-Միչչենկօյի, Խարիտօնօվայի, պ.պ. Բօգդանօվիչի, Սիկաչինսկու, Կօմարօվի, Օրբագցօվի, Պօլուեանօվի, Գալեցկու, Դեմեանենկօի, Պօրուբինօվսկու, Սպերանսկու, Բագրօվի, Զալինսկու և Մուրատօվի, կը ներկայացվի I ԱԼԵԿՕ, օպեր. 1 գործ. երաժ. Ռախմօվսկու, II ՊԱՅԵՍՑՆԵՐ, օպեր. 2 գործ. երաժ. Լէօնկ., III որ. ՖԻՖԻ, օպեր. 1 գործ. երաժ. Կիւի։

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։

Վաղը, շաբաթ, նոյեմբերի 20-ին ներկայացում չէ լինելու։ Կիրակի, նոյեմբերի 21-ին, մասնակցութեամբ Կայսերական Թատրոնների արտիստուհի Մ. Ա. Էյխենվալդի կը ներկայացվի ԵՎԳԷՆԻՅ ՕՆԷԳԻՆ, օպեր. 3 գործ. 5 պատ. երաժ. Չայկօվսկու։ Երկուշաբթի, նոյեմբերի 21-ին, մասնակցութեամբ 12-րդ անգամ Մ. Ս. Պրօկօվիչի և Վ. Ի. Լազարեվի, կը ներկայացվի ՊԻԿՕՎԱՅԱ ԴԱՄԱ, օպէրա 3 գործ. 5 պատկ. երաժ. Չայկօվսկու։

Պատրաստում են ներկայացնելու ՄԱՆԴԱՐԻՆԻ ՈՐԴԻ, օպեր. 1 գործ. երաժ. Կիւի. ՄԱՆՕՆ, օպեր. 5 գործ. երաժ. Մասսընէ։

1—1 Կառավարիչ՝ Ի. Ա. Կէլլեր

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն

Կիրակի, նոյեմբերի 21-ին

Դերասան Ա ր մ է ն ե ա ն և տիկ. Դ ո ւ ր ե ա ն-Ա ր մ է ն ե ա ն

Մասնակցութեամբ թատերասէրների կը ներկայացնեն

I

ԴԱՄՕԿԼԵԱՆ ՍՈՒՐ

Դրամա 3 գործ. հեղ. Էմին Տէր Գրիգորեանի։
(Վերջին բարեփոխութիւններով)

II

Վ Ա Յ Ր Ե Ն Ի

Կոմեդիա 1 գործ. հեղ. Էմին Տէր-Գրիգորեանի։
Սկիզբն է $8^{1}/_{2}$ ժամին երեկոյեան։

Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ ժողովարանի շվէյցարի մօտ և պ.պ. Սուքանաճեանների երաժշտական խանութում։
(ու. կ.) Ղեկավար Արմէնեան

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ

տալիս է հայոց լեզուի, մուզիկայի դասեր և պատրաստում է աշակերտներ գիմնազիայի փոքր դասարանների համար։ Հասցէ. Анчисхатская ул. № 13. д. Дандурова. ո. կ. ե. 1—4

Ֆրանսիական կօնեակներ եւ եւրօպական գինիներ

Դուքս Թողնված Միք. Նազարբէկեանի արտասահմանեան խմիչքների պահեստից (Դվօրցօվայա փողոց, բակի մէջ)։

Իրանց բարձր յատկութեան և հաճելի համի պատճառով ընդհանուր հռչակ են ձեռք բերել, որով և բացատրվում է նրանց պահանջի առաջադիմութիւնը։ Նոյն պահեստում կարելի է ստանալ նաև ֆրանսիական և ռուսական շամպայններ զանազան և ամենատարածված ֆիրմաների, խէրէսի, մադէրի, պօրտվէյնի, մալագայի, մարսալի, վէնգրիական, տօկօյեան, բօրդօյի, բուրգունդական և հռէնօսեան գինիների բարձր տեսակները. Ս. Ռաֆայէլի բուժիչ քինաքինայի գինի և վէրմուտ. Րօստօվի և Րիգայի գարեջուր, Բօրժօմի և Նարզանի ջրեր։ Ամենաչափաւոր գներ։ 1—1

Գուտտենբէրգ գրավաճառանոցում վաճառվում են

«Հասարակական նեցուկները», Իբսէնի, թարգմ. Լ. Բաբայեանի 50 կ.։
«Պսակ ժողոված», Րաֆֆի գրուածքներից 50 կ.։
«Հայոց գիրը», պսակված մրցանակով, Ի. Յարութիւնեանի 1 ր. 50 կ.։
«Համառօտ տրամաբանութիւն», » » 1 ր.։
«Հայոց տառերի գիւտը 1500 տարի առաջ», » 20 կ.։
«Լէնհարդ և Գերտրուդ», թարգմ. » » 1 ր. 50 կ.։
«Ժ. Ժ. Ռուսօ», Էմիլ, թարգմ. առաջաբանով » 50 կ.։
«Հայրենագուրկ», Սպիրի, թարգմ. » 50 կ.։
«Ներս. դպրանոցի առաջ. երկ. ճանապարհորդութիւնը Ի. Յարութիւնեանի 80 կ.։
«Բարի սերմեր, Գր. քահ. Պետրովի. թարգմ. Մամր. վարդ. 10 կ.։
«Բարա Առաքելի պատմութիւնը», Դ... գիւղի անցեալից,
«Անմշակ և մշակուած ծառի կեանքը, (սկզբունք այգեգործութ.), Մէլիք-Շահնազարեանի, 50 կ.։
«Շուշանիկի և Գայուստի պսակվելը, հարսանեկան պատկեր Ղասապեանի, 12 կ.։
«Պատկերներ Րաֆֆիի կեանքից», Աւթանդիլեանի, 40 կ.։
«Քոռ եղիկ, Շինոց, Ժառանգներ», Ատրպետի, 90 կ.։
«Բէքրասյի Առաքել, Սարրաֆ, Թուլումբաջիներ», » 75 կ.։
«Շուշան», ողբերգ. Թրքահայերի կեանքից » 1 ր.։
«Պատկանեանի երկերի» գ. հատորը, 1 ր.։
«Սպանուած աղաւնի, Տանտիրոջս աղջիկը, Նարդոսի, 50 կ.։
«Բանաստեղծութիւններ. Յով. Թումանեանի, 3 ր.։
«Պօստ-կարտեր» ազգային գործիչների, հարիւր հատը 3 ր.,
Դիմել. Тифлисъ: Книжный магазинъ „ Гуттенбергъ" Г. Галустяну. 2—2

Պօղ. Կարա-Մուրզան

Խնդրում է իր խմբի անդամներին համախմբվել ամսիս 24-ին հայոց դրամատիկական ընկերութեան օգտին տալիք ներկայացման մասնակցելու և մօտ ապագայում մի համերգ տալու նպատակով։ Առաջին փորձը կը լինի չորեքշաբթի, ամսիս 17-ին, ժամի 6 ին օր. Մ. Կարա-Մուրզայի կար ու ձևի ուսումնարանում (անկիւն Բեբութօվսկայա և Վելեամինօվսկայա փողոցների, տուն Լօրիս-Մէլիքեանի)։ Փորձերը կը լինեն ամեն օր։ Խնդրում է ժողովվել ճենց առաջին օրից եւ լինել ճշդապահ։ 3—4

Մի պարոն

ցանկանում է պաշտօն ունենալ գրասենեակներում կամ յարմար տեղերում, գրաւականով։ Հարցնել Թիֆլիս, Երեւանեան հրապարակ, Ռոտինօվի մագազին, Լևօն Մէլքիկեանցին։
(չ. ո. կ.) 2—3

Թիֆլիսի Ժողովարան

Նոյեմբերի 19-ին նշանակված է անդամների ընդհանուր ժողով քուէարկելու համար կանդիդատներին և վճռելու համար մի քանի հարցեր, իսկ անդամների օրինական թիւ չգալու դէպքում հետևեալ ժողովը կը կայանայ դեկտեմբերի 3 ին։ 6, 12, 19 3—3

ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փողոց № 8։ (ե.ո.) 41—100

1865. Մօսկվա 1870. Ս.-Պետեր. 1882. Մօսկվա 1896. Նիժնի-Նօվգ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ

եւ ուրիշ ռետինէ գործուածքների համար
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ պարգեւի
(GRAND-PRIX)
ՊԱՐԻԶԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԻՍՈՒՄ

արժանացաւ Ռուսաստանի համար
ՄԻՄԻԱՅՆ
ՌԵԶԻՆԵՂԷՆՆԵՐԻ
ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻՔԱԿԱՆ

ընկերութիւնը Ս. Պետերբուրգում, որ հիմնված է 1860 թւին։

Խնդրում է ուշադիր կրկնակօշիկ գնած ժամանակ ուշք դարձնել նրանց դրօշմանիշի վրա, մանաւանդ ընկերութեան հիմնարկութեան թւականի վրա— „1860" և „С.-ПЕТЕРБУРГЪ" բառի վրա՝ կարմիր եռանկիւնու մէջը (գործարանի դրօշմանիշը)։

Մեծ քանակութեամբ վաճառում է
„ՆԷՕՊՕԼԴ ՆԷՑՇԷԼԼԷՐԻ"
Առեւտրական Տունը

Ս. Պետերբուրգում, Մօսկվայում, Րիգայում, Օդեսայում, Եկատերինբուրգում, Րօստօվում (Դօնի վրա), Խարկօվում, Իրկուտսկում, Տաշկէնտում և

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ո Ւ Մ 16—80

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 18-го ноября 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» ընկ. Типогр. Т—ва С. Назарянца и К. п. ф. «ГЕРМЕСЪ», ал. ул № 15М